

vila, in da bi se na živo potrebo omíke kmečkih otrok, ki bojo kmetje ostali, gledalo. da se bojo tega učili, kar jih pripravlja za njih prihodnji stan — z eno besedo, da bojo ljudske šole slovenskiga naroda v resnici — slovenske ljudske šole, kakor smo jih popisali v 17., 18., 19. listu Novic.

Novičar iz mnogih krajev.

Xp. Iz Celja. 22. sept. se je začela porotna sodba jako imenitna na več strani; imenitna ne le zavolj zatožencov, temuč tudi pravdoslovcam zavolj vodstva obravnave po preslavnim predsedniku g. Ludoviku vitezu Azula, kteriga nihče v tem važnim opravilstvu ne prekosí, — imenitna po izverstnim državnim pravdniku g. dr. Mülleju in po dobro znanim zagovorniku g. dr. Rechbauerju in g. dr. Uraniču, ki so imeli v ti obravnavi opraviti. Stal pa je pred poroto g. Jož. Lud. Hausman, vlastnik Novo-Celjske in Landskronske grajšine poleg Bruka. Po varčnosti, srečnih špekulacijah in bogati ženitvi je postal Hausman bogat mož, da si je poslednjič omenjeno Novo-Celjsko grajšino za 150.000 fl. kupil. Ali neutrudljivo prizadevanje svoje posestvo zboljšati, kupovanje še družih zemljiš, osnivanje mnogih novih obertnij, zlasti pa naprava obširne sviloreje so ga pogreznile v dolgove, kterih se je hotel s tem znebiti, da bi svojo grajšino dobro prodal. V ta namen je popisal g. dr. Dunder Savinsko dolino, v katerem popisu v bukvah pod naslovom „Styriens Eden“ (Štajarski raj) je Hausmanova grajšina zavolj pričujočih in prihodnjih dohodkov močno hvaljena, ki so bili tudi po prerajtvilih njegovih uradnikov in pozneje tudi po sodijski čenitvi poterjeni. Po g. Katzenmaierju, agentu kneza Karla Salma-Reifferschmidt-a iz nadvojvodine Badenske, se je pustil Hausman v prodajstvo vsega svojega posestva. Na to pridejo knezovi poročniki Hausmanovo grajšino ogledovat, in njegov oskerbnik g. Franc Paulič, ki z g. Hausmanom vred danes pred poroto stoji, pravi poročnikom knezovim, da 1900 orlov velik pašnik je tudi lastnina grajska. Na to mu ponudijo poročniki za grajšino Novo-Celjsko in Landskronsko z vsimi prilastninami, izjemši desetinske in urbarske pravice, 870.000 fl. srebra, in g. Hausman jo gledé na svoje dolgove in težavne okoljšine prodá. Gosp. dr. Forregger napravi pogodbo, ktera je bila v Gradeu s tem dogotovljena, da se kupecpravici odpové pritožiti se zavolj čez polovico previsociga kupa. Ko je bila taka pogodba sklenjena, prejme g. Hausman 20.000 fl. na kupšino in poročniki odrinejo domú. Kmalopase od več strani knezovimu svetovavcu piše, da je Novo-Celjska grajšina veliko predraga; zato začno Hausmana pogovarjati, da naj 240.000 fl. na kupšini odpusti. Gosp. Hausmanu se tedaj na gor imenovanih 20.000 fl. še toliko doplača, da je v vsim prejel 230.000 fl. proti temu, da ima dogotovno pismo napraviti in grajšino novimu posestniku v last izročiti. Ker pa g. Hausman tega ni berž storil, ampak je med tem vojvodu Bordskimu to grajšino prodati hotel, in ker se je knezovimu svetovavcu povedalo, da več zemljiš grajšini prištetih ne sliši Hausmanu in da grajšina celó nobenih lastnih pašnikov nima, je knezov svetovavec po dr. Berce-tu Hausmana zatožil, da ga je hotel ogoljufati. Med tem, ko je bila ta reč kriminalni sodii izročena, se je scer g. Hausman z knezovim svetovavcam popolnoma pogodil, — vunder ker pogodba ali sprava kaznivosti goljufije ne vniči, je tekla preiskava dalje in g. Hausman je bil obdolžen omenjene goljufije pred poroto poklican. (Konec sledí.)

Iz Urem 10. novembra. Včeraj so se v naši dolini valovi Reke vzdignili, žugaje nam zemlje in hiše

potopiti. Jama pod Matavnam, kjer Reka v zemljo teče, se je zamašila; voda je jela že dopoldne rasti in zrasla je do treh popoldne v nekih krajih 5, v nekih pa tudi 10 sežnjev; zakrila je mline do streh, marsikteriga pa popolnoma, most med našo in premorsko deželo je bil vès zalit, pa k sreči se je ohranil, ker je iz sekaniga kamna sozidan. Vidili smo potop z visoke skale, kjer se jek štirikrat razlega; dolina je bila jezeru podobna; 15 sežnjev visoka jama je bila z vodo napolnjena in divji golobje, ki so v nji gnjezda imeli, so zbegani po pečinah letali. Voda je veliko škode naredila, potopila je mnogo žita in družiga blagá, in verjetno je, de je tudi eno pravdo končala in razsodila, če je tisto zemljo razderla, zastran ktere se dvé vasi nepotrebno pravdate! Ob treh popoldne sta že hotla gospoda duhovna iz svojih stanic pobegniti, ktera na griču prebivata, ki je nad Reko okolj 15 sežnjev visok; božja volja pa je bila, de je jela voda vpadati. Danes popoldne ob štirih je skorej za tri sežnje vpadla, in zdaj ni nobene nevarnosti več. Pravili so, de se je hotel g. Mohorčič iz Matavna v čolnu k svojimu mlinu peljati, de se je pa čoln prevern timer, in de bi bil gospod utonil, če bi ga ne bil en kmet rešil. Grozna škoda bi bilo za-nj in nam zguba velika, ker se tak iskren domorodec, kakor je on, le po redkim najde. Od 16. novembra 1826 ni bilo taciga potopa v naši dolini; ponoči od 15. do 16. novembra 1826 pa je še hujši bil. Reka je dva sežnja visokejši kot včeraj zrasla, mlinarja, ki sta bila v mlinu g. Dekleva-ta, sta na streho pobegn timer, ki je bila že do dimnika z vodo zalita, gospod fajmošter ju je od brega spovedal, eden med njima je po spovedi od slabosti v vodo padel in utonil, družiga je pa Matija Ambrožič iz Dolenjih Urem rešil, ker se je na vratah, ki so jih na verv pervezali, k njemu peljal. Bog nas vari tacih še nadlog!

Iz Planine 14. novembra. Pri nas je strašna povodinj, že je 50 hiš v vodi, po stari cesti se da od g. Konšca-ta do šole v čolnu vesljati. V g. Gašp. Verbičevi hiši stoji voda blizo 3 čevljev visoko; Preinčev in Kermaunarjev kozolec je voda že vzdign timer — in povodinj še zmiraj več timer postaja! Kar je še hiš na suhim, so napolnjene z ljudmi, ki so iz vtopljenih hiš pobegn timer, in pa z vkvartiranimi vojaki, zares — nadloga velika.

Iz Ipavskega. (Kamnje 10. nov. J. V.) Čeravno nam je burja in preveliko deževanje letos zlo zabavljalo, vender bivavci leté gorke doline ne smemo pridelkov tega leta h slabi letini prištevati. Zastran letošnjega vina smem reči, da že v mnogih gorkejih letih smo slabši vino kot letos dobili. V prejšnih letih, vidivši lepo poletje in jesen, smo že pred sv. Mihe lam terg timer, letos pa, vidivši za vse kasno letino, smo še le po roženkranski nedelji grozdje sprav timer, in ker smo o bratvi po svoji želji lepo vreme imeli, smo letos gotovo boljši od lanskega vina dobili. Vinski kup takej je med 8 in 10 fl. kvine (60 bokalov).

Iz Ljubljane. Danes je velki zbor zgodovinske družbe v Ljubljani; jutro (v četertik) pa kmetijske družbe; ker bo mnogo važnih reči v posvèt prišlo in se bojo tudi nektare nove mašine in kmetijske orodja na ogled postav timer, se je nadjati, da se bo veliko udov zbralo, — pa tudi vsak drug zna v zbor priti, kterimu je za kmetijske reči mar, ker je vhod vsacimu pripušen; zbor je v magistratni hiši (na rotovžu), in se začne ob devet timer. —

Iz Ljubljane. O odpovedi gosp. Janeza Baumgartner-ja vodstvu bivše Ljublj. narodske straže že pred več mesci po stražnikih in mestnikih njemu v spominek namenjena, pa v izdelovanju na Dunaji zlo zakasn timer srebro-zlata kupa (Becher) je bila g. Baumgartnarju pretek timer teden izročena. Kupa, krasno izde-

lana in s podobami mestniga grba, rudarstva in kmetijstva in s podobo njega kot bivšiga zapovednika Ljublj. narodske straže okinčana, ima v nemškem jeziku nadpis: „visokospoštovanemu in za Ljublj. narodsko stražo mnogo zaslužnemu g. Janezu Baumgartnarju pokloni v spominek narodska straža Ljubljanska“. G. Baumgartner je podani spominek ginjeniga serca sprejel in na serčni nagovor ravno tako serčno odgovoril, da, če je o preteklih nevarnih časih Ljublj. straža vedno zvesta svojo dolžnost spolnila in se tudi nar. višji pohvale vredno storila, ne gré hvala tega njemu, ampak verlim stražnikom, ki so svoj poklic tako slavno spolnovali; le v tem pomenu sprejme on podeljeni predragi spominek.

Iz Ljubljane. G. P. Naj „Novice“, ki so nam strašne povodnje perve dni tega mesca po mnogih deželah naznanile, svojim braveam tudi povedó grozno nadlogo, koja je usmiljenja vredne prebivavce Ljubljanskiga močirja (maha) zadela. Bilo je močirje zares jezeru enako, vse pohlštva v vodi, in reveži v nji. Kamnitno serce bi se bilo moglo zjokati, viditi tolikšno nadlogo! Tu je stal starček na pragu hiše, čez kolena v vodi, pričakovaje kdaj bo voda vpadla in bo nesreče konec, — tam si vidil mater dojenčika v naročji, do kolena v vodi po izbi tavati z objokanimi očmi, — na peči in okoli peči otroke čepeti, kamor so pobegnili se otet vodi, ki v izbah do klopi in še čez njo stoji in to že 12 dni, — kuhati jim je le malo kje mogoče bilo, ker je voda na ognjiših eno pest visoko stoji, — živina v vodi, — hišne in kmetijske orodja vse v vodi. Strašin pogled! 10. dan tega mesca, ko je povodinj nar. hujši bila, sim se podal v čolnu svojo družino na ta žalostni kraj z mnogimi hlebčki kruha previden, kteriga sim revežem namenil; usmiljeni Ljubljanski pek g. Potočnik mi je podaril verh mojiga še 136 kosov kruha, naj ga razdelim nesrečnim, in tako sim bil v stanu, v vsaki hiši po 6 do 12 kosov kruha podariti. Ni popisati, s kakošno hvaležnostjo so reveži ta mali dar prejeli, in v ti nadlogi milo zdihovali po rajncim mestnim predstojniku Hradecki-tu, ki jih nikdar ni v nesreči pozabil, in kar koli je mogel krepko pomagal. Ali moj namen ni le popisati nadlogo teh revežev na močirji, kterih marsikteri se je tu naselil po obljudi, da voda po ponižani Ljubljanci jim ne bo več nadlegovala, — moj namen je posebno spodbuditi miloserčne Ljubljančane in Ljubljančanke: naj bi o povodnji, ki se žalibog! večkrat primeri, se ne bali v čolnu na močirje priveslati, (kar je zavolj mirniga stanja vode celò brez vse nevarnosti) in se prepričati velike nadloge, ki o taki nesreči reveže tare. Le na Ljubljanski grad gledat iti, kako visoko voda stoji, ne pomaga revežem nič, in je ravno toliko kot pri ognji gledavec biti in ne pomočnik! Tudi se z grada lejezero vidi, v kterim mah stoji, pa straha, lakote in mraza vpadene lica revežev se ne vidijo, in njih jok in stok se ne sliši. Moj svét in moja prošnja je poslednjič ta: naj bi mestni odbor s pomočjo miloserčnih Ljubljančanov in Ljubljančank po mnogih žalostnih skušnjah prepričan v resno posvetovanje vzel: kako bi se dalo k dostojnemu povišanju ondašnjih poslopj, ki je na vsako vižo potrebno, pripomagati. Moj svét bi bil ta le: 1) naj bi slavni magistrat pri novim zidanji hiš, skednjev in hlevov, po skušnjah poslednje povodnji gotovo mero odločil, za koliko morajo od tal vzdignjene biti, in po kteri bi se moglo vsako novo zidanje ravnati; 2) sedanjim seljakam močirja, kterih je okoli 25, naj bi se, ako so premožni, ukazalo, svoje poslopja vzdigniti; bolj ubozim pa naj bi se nekoliko, kar sami

ne premorejo, na to vižo pomagalo, da bi se izposojil dobrodelnih ljudi zaklad napravil, skterim bi se dalo potrebno povišanje pohlštva izpeljati; perve 3 leta naj bi ubogi seljak nič nazaj ne plačeval od posojila; potem pa naj bi začel počasi nazaj plačevati, da pomočniki svoj denar nazaj dobijo. Vse to naj bi vzel v svojo skerb slavni mestni odbor, navdan tiste ljubezni do imenovanih seljakov, ktere poln je bil rajni Hradecki, kteriga oni še zmiraj svojiga ne pozabljiviga očeta imenujejo.

Novičar iz slovanskih krajev.

Strašno žalostne novice se še vedno berejo iz mnogih krajev Koroškiga, Štajarskiga, Krajnskiga, Horvaškiga in Goriškiga po silni povodnji. Cesar je blagovoljno poslal svojiga adjutanta general-majorja Kellnerja v vse te kraje: naj bi se prepričal vsih nadlog in delil nesrečnikom milodare. Poverh povodinj pa pride še silni sneg, ki že gré 3 dni zaporedoma! Veliko reči je še na polju ne domú spravljeneh, — stelja še tudi ni doma; — žalostna bo za kmetovavce, ako sneg obleži; Bog pa tudi ne daj, da bi prehitro skopnil, ker se je po tem vnovič hudih povodinj bati. — Teržacani naberajo milodare za nesrečnike po Koroškim; v Gradcu za Krajnce. — Sliši se, da bo postava zavolj vodnih pravíc, ki je za fabrike, mlinarje, kmetovavce zlo imenitna, kmalo razglašena. — V Milani je nek kmetovavec gnoj znajdel, ki se ne vozi na polje; sème se domá v njem namoči; močno ga hvalijo. — Goveja kuga se je spet na Ogerskim v 27 vaséh okolice Peštanske prikazala; živinski somnji so zato ondi prepovedani. — V Dunajski bolnišnici leži sedaj bolno deklé 13 let staro s tako hudim kerčam, da se že 42 dniskoraj nič ne gane; neke kaplice mleka in kofeta ji spravijo s težavo po cevki v usta. To bi bilo spet kaj za naše malikovavce — zamaknjenih! — Pražka družba sv. Janeza Nepomucena za izdajanje dobrih podučnih bukev po prav niski ceni v češkem jeziku šteje 3275 udov, in je že 250.000 bukev izdala. — V Parizu so sedaj v narodskim zboru važni pomenki o predlogu predsednika za vpeljanje občne volitve pravíce; v drugi seji je bil z večino glasov zaveržen; večina zbora in predsednik so si popolnoma navskriž. — Poslavila Košuta na Angleškem še zmirej ni konca ne kraja. — Cela rusovska armada, ki je na Poljskim, ima v takim stanu biti, da je za vojsko pripravljena. — Pred sodbo v Monsu v Belgii je ravno sedaj tožba dveh zakonskih, ki se hočeta ločiti — žena je še le 80 let stara, mož pa 84 let! — Slavni vladika Černagorski Peter Petrovič Njeguš, za slovansko slovstvo mnogo zaslužen mož, kteriga smert smo unidan oznanili, je bil še le 40 let star, 20 let vladar Černagorcov, 18 let pa višji duhovnik svojiga ljudstva.

Prošnja za pomoč.

Strašno škodo je napravila povodinj; po mnogih deželah se nabirajo milodari za nesrečnike. Naj bi miloserčni dobrotniki podarili, kar morejo in kjer véjo, da je nadloga velika! „Novice“ prosijo posebno za mlinarja Malenška z Tacna pod Šmarno goro, kterimu je voda mlin — vse njegovo premoženje — vzela, in 9 otrok brez matere pustila, ker žena njegova je o 2 dneh po ti nesreči strahú umerla. Radi bomo sprejeli vsaki dar in ga odrajtali po ukazu dobrotnika. Vredništvo.